

ב. פיקוח על טבק

השירות לביקורת המשקיות שבמשרד מבקר המדינה בדק, בשנת 1956, את שיטות הפיקוח על יבול הטבק בשדות, על שקילת הטבק לפני העברתו למחסנים, על מחסני הטבק ועל העברת הטבק בדרכים.

הביקורת העלתה, שמהשלב שבהפיקוח מקיפם חשובים ביותר השלבים האחרונים: ניתן לצמצם את הפיקוח על יבול הטבק בשדות ועל שקילתו, ובמקומו להגביר וליעל את הפיקוח במחסנים ובשעת העברת הטבק בדרכים.

הצעות הביקורת המפורטות נמצאות בדיון הנהלת אנף המכס והבלו לשם הכנת נוהל חדש בפיקוח.

ו. מחלקת מס קנייה

מעולות הביקורת

נבדקה גביית מס קנייה ממוצרי הענפים הבאים: חשמל, עור והנעלה, תכשיטים, זכוכית, טכסטיל ורהיטים. כן נבדקה מערכת החשבונות.

ליקויים שלא תוקנו

א. דרכי הטלת מס קנייה

מס קנייה נגבה על פי סכום קצוב לכל יחידת סחורה או על פי שיעור מסוים באחוזים מן המחיר הסיטוני; הן הסכום הקצוב והן האחוזים נקבעים בצווים על ידי שר האוצר. מנהל המכס והבלו מבסס את המחיר הסיטוני לכל סוג של סחורה על הערכות, הנעשות על ידי המעריכים של המשרדים האזוריים של מס קנייה, ולאחר בירורים עם ארגוני היצרנים וה"עוסקים" הנוגעים בדבר.

הביקורת, שנערכה בחודשים מארס-מאי 1956 על דרכי הטלת המס, קבעה ליקויים בקביעת המחירים הסיטוניים על ידי מנהל המכס ובגביית מס על פי סכומים קצובים. בסוגי סחורות אחדים היו הפרשים ניכרים בין המחירים, שהיצרנים הצהירו עליהם כמחירים סיטוניים, ובין המחירים, שעליהם המליצו המשרדים האזוריים. כשקיימים הפרשים כאלה, מן הנכון היה, שמנהל המכס והבלו יקבע את המחיר הסיטוני על בסיס חוות הדעת של המשרדים האזוריים, ואם לדעתו יש לסטות מהמחירים הסיטוניים, שעליהם המליצו המשרדים האזוריים, הרי חייב הוא לתת הנמקה מלאה.

בתיקים לא נמצאו הנמקות למחירים, שנקבעו על ידי מנהל המכס ושהיו נמוכים מן המחירים, שעליהם המליצו המשרדים האזוריים.

כתוצאה מזה כללו הטבלאות, שלפיהן נגבה המס לגבי סוגי סחורה אחדים (רהיטים, רדיאטורים, שעונים ותכשיטים), סכומי מס, שהיו נמוכים מדי.

בעקבות הביקורת הוצאו הוראות להקפיד על הנמקה בכל מקרה של הפרש בין ההצהרות ובין ההערכות.

ב. סוחרים מורשים

חוק מס קנייה נותן למנהל המכס את הסמכות לדחות לגבי סוחרים את גביית מס הקנייה עד מכירת הסחורה, ואם המדובר ביצרן, עד למכירת המוצר המוגמר. סוחרים ויצרנים אלה נקראים "סוחרים מורשים".

אחרי שהביקורת קבעה בשנים קודמות (ראה דו"ח מס' 3, עמ' 51, ומס' 4, עמ' 87) ליקויים בשמירת ההסדרים החלים על הסוחרים המורשים, נערכה בדיקה נוספת בחודש יולי 1956, שהעלתה:

(1) המחלקה לא הקפידה על קבלת ההצעות מן הסוחרים המורשים על קנייתיהם בשוק המקומי, המאפשרות למחלקה ביקורת שוטפת על קניית אלה.

(2) ברוב המקרים לא נערכה בדיקת החשבונות של הסוחרים המורשים – הדרושה לגבי יצרנים – כדי לוודא, אם כל הסחורות, שהובאו מחוץ לארץ או שנקנו בארץ ושלא שולם עליהן מס קנייה, שימשו למטרות הייצור, שלמען אושרו היצרנים כסוחרים מורשים. בעקבות הביקורת הוצאו באוקטובר 1956 הוראות נוהל מפורטות בדבר הטיפול בסוחרים מורשים.

ממצאי ביקורת שונים

מס קנייה על טכסטיל

מאז שנת 1953 העבירו שלטונות מס קנייה את הסימון ואת הפיקוח העיקרי על הסחורות המיוצרות בארץ ממקומות המכירה למפעלי הייצור; החל משנת 1954 רוכז הסימון והפיקוח של ענף הטכסטיל באשפרות, זאת אומרת, במפעלים המבצעים את שלבי העיבוד הסופי ואת השיפור של האריגים. מטרת הסדר זה, המקיף את רובם הגדול של הבדים המיוצרים בארץ, הייתה להניע לידי ריכוז ופישוט בתהליך הטלת המס. להשלמת הפיקוח במפעלי האשפור הונהגו בדיקות פתע בדרכים ובמקומות המכירה. בשנת 1955 נבדקו על ידי משרד מבקר המדינה סדרי הרישום והפיקוח באשפרות, ובדו"ח מס' 6 (עמ' 87) צוינו ליקויים בסימון הסחורות, בפיקוח על תנועתן וברישום במסמכים.

הביקורת, שנערכה בשנת 1956 על ידי השירות לביקורת המשקיות במשרד מבקר המדינה, העלתה, שחלק ניכר מן הליקויים, שצוינו בדו"ח מס' 6, עדיין לא תוקנו. על יסוד ממצאי הביקורת נמסרו להנהלת המכס והבלו המלצות נוספות העשויות לשפר את המצב. ההמלצות נגעו בעיקר בתכנון פעולות הפיקוח, בדיווח שיטתי ובתיאום הפעולות בין היחידות השונות העוסקות בפיקוח למעשה.

בעקבות הביקורת הנהיגה הנהלת המכס רישום ממוכן של חשבונות היצרנים.

vi. משרדי הגבייה הכללית

פעולות הביקורת

נבדקו תהליכי הטיפול בתביעות משרדי המס, שהועברו למשרדי הגבייה, עד למכירה הפומבית של חפצי המפגרים בתשלום מסים. כמוכן נבדקה מערכת החשבונות.

ממצאי ביקורת שונים

הטיפול בגביית חובות

הפעולות של משרדי הגבייה הכללית, שחשיבות ניכרת נודעת להן בשביל משק הכספים של המדינה – ויחד עם זה הן גורמות לעתים, לפי טבע הדברים, טרדה לפרט – היו בשנים קודמות נושא הביקורת מכמה בחינות (ראה דו"ח שנתי מס' 5, עמ' 122, ודו"ח מס' 6, עמ' 88). בין הליקויים בפעולות הגבייה צוין התיאום הלקוי בין משרדי הממשלה המעבירים את התביעות לגבייה ובין משרדי הגבייה הכללית: המשרדים מעבירים לעתים תכופות, בלא הבירור הדרוש, ליחידות הגבייה חובות, שלא נקבעו סופית או שלא פורטו לגביהם כל הפרטים הדרושים לזיהוי החייב ולביצוע הגבייה. דבר זה מביא לידי הצורך בהכנסת שינויים בהוראות המקוריות הנמסרות למשרדי הגבייה – ביטול תביעות או הפחתתן – ואף להחזרת תביעות בממדים גדולים למשרדים הדורשים את הגבייה, וזאת בהרבה מקרים אחרי שליחת הודעות התרה ואיום בהוצאה לפועל אל אורחים, שאינם חבים כל חוב.